

Dhr. Fr. Kuypers zegt in de „Hilversumsche Kerk“:

Het verhoort ons, dat de Synode in haar oordeel eenstemmig was, al zal er ongetwijfeld verschil van meening geweest zijn.

Ook gevoelen we zeer goed, dat we niet aan het einde staan maar aan het begin.

Mogen we nu tegen iets waarschuwen?

Er mocht eens een neiging ontstaan tot een zekere hoera-stemming.

Daar tegen moeten wij zeer ernstig waarschuwen. Er is allermint reden toe.

Het feit, dat nog geen honderd jaar na de Af-scheiding en slechts veertig jaar na de Dolantie de Schriftcritiek in onze Gereformeerde kerken vasten voet trachtte te krijgen geeft voor deze dingen geen aanleiding.

Er is veel meer reden tot verootmoediging.

Er is schuld!

In „Friesch Kerkblad“ merkt de H. S. Bouma op:

En opmerkelijk is, dat in de linksche pers de bewondering voor Dr. Geelkerken al begint te verminderen. De Nieuwe Rotterdammer tenminste, die toch zeker niet achteraan kwam, toen in de laatste maanden Dr. Geelkerken van alle kanten werd geprezen om zijn durf en hij tot volharding werd opgewekt, heeft in het Maandagavond-nummer uitge-sproken, dat de daad van Amsterdam-Zuid tot op zekere hoogte iets goeds bracht voor de vrijzinnig-heid, maar dat slechts matige bewondering kan wor-den gevoeld voor het kerkelijk standpunt van Dr. Geelkerken.

Dat heeft wel iets te zeggen: eenige winst voor de vrijzinnigheid, maar overigens geen vooruitgang, omdat ook Dr. Geelkerken alleen de band der be-lijdenis voor de kerk alleen eenigszins ruimer wil maken.

Zoo gaat het met de bewonderaars van te voren. Ik vrees, dat er voor Dr. Geelkerken en de zijnen meer teleurstellingen komen. Ze missen een welomschreven uitgangspunt en ze hebben niet gegeven een omlijst programma. Maar zonder dat wordt samenleven een onmogelijkheid en wordt de verwarring steeds grooter. En in hetzelfde blad waarschuwt de v. d. Meulen:

Er gaat van onze kerken kracht uit op velerlei terrein des levens. Denk maar aan de geding, het onderwijs, de evangelisatie, de wetenschap, de stich-tingen van barmhertigheid enz. Alledaag tegen de machten der duisternis en de doorwerking van de beginselen van het ongeloof.

Wanneer er verdeeldheid en verwarring komt, wordt dit uiteraard veel minder.

In de „Zwijndrechtse Kerkbode“ zegt de Rolloos:

dat er niet slechts een kwestie van uitlegging aan de orde was, maar dat een ernstig leergeschied gerezen was in den boezem van ons kerkelijke leven. Dr. Geelkerken bevindt zich op een dwaalweg, die afbreuk doet aan het gezag der H. Schrift en dit heeft niet alleen betrekking op de eerste bladzijden van God Woord, maar oefent invloed eveneens op alle andere deelen der Schrift. De gansche heilige historie komt zoo op losse schroeven te staan.

In „Noord-Hollands Kerkblad“ gaat Prof. Grosheide op enkele bijzonderheden in, die om de toekomst van belang zijn en voor de herinnering vast te leggen:

Op het eerste telegram kwam een brief binnen. Daarin verklaarde Dr. Geelkerken zich bereid bij zijn prediking en in zijn catechetisch onderwijs te leeren, gelijk hem was voorgesteld. Maar hij maakte daarbij eenig voorbehoud:

Hij verklaarde, dat de beslissing der Synode hem niet had overtuigd. Nu, zulk een overtuiging had de Synode ook niet van hem gevraagd. Een oude spreuk zegt reeds, dat de Kerk niet oordeelt over het innerlijk des menschen. Hij groote dingen, bij

grondwaarheden, beginselen is het onmogelijk niet te uiten, waarvan men innerlijk overtuigd is. Maar er zijn ook andere gevallen, die wel niet zonder betoekenis zijn, maar toch weer niet van die betoekenis, dat men er niet over zou mogen zwijgen. Indien Dr. Geelkerken verklaard had, gij, Synode hebt me niet overtuigd, maar ik beloof u, dat ik over de door u uitgesproken punten ten eenenmale zwijgen zal, ik heb tot dusver nooit over Gen. 2 en 3 ge-preekt en ik beloof u, dat niet te zullen doen en ook waar ik in aanraking kom met de door u vast-gestelde punten, daar niet tegen in te zullen gaan, dan had de Synode met zulk een verklaring genoeg kunnen nemen.

Maar Dr. Geelkerken deed iets anders. Hij zegde wel toe in prediking en catechisatie niet van de verklaring te zullen afwijken, doch sprak niet van zijn persoons en van zijn lezingen, ja zelfs niet van zijn huisbezoek.

Verder stelde hij als voorwaarde, dat de Synode voor haar uiteengaan maatregelen zou nemen om heel de Schriftbeschouwing en in verband daarmee ook de nu reeds vastgestelde punten, te onderzoeken.

Natuurlijk kon de Synode op dat voorbehoud niet ingaan. Dan had ze uitgesproken, dat ze niet zeker was van haar zaak, dat over hetgeen ze aan Dr. Geelkerken voorlegde, nog te praten viel, d.w.z., dat het nog niet door onze belijdenis werd geleerd.

Dan verklaarde Dr. Geelkerken in zijn schrijven, dat naar zijn oordeel in Gen. 2 en 3 de openbaring Gods duidelijk te vinden was, ook al bleef men staan op het standpunt, dat hij innam tegenover verschil-lende bijzonderheden.

Ook daarmee kon de Synode geen vrede hebben, immers dat was niet anders dan de stelling: de bijzonderheden doen er niet toe, het komt op de hoofdzaken aan. Wie dezen weg opgaat, is spoedig bij de ethischen.

Op het tweede telegram der Synode kwam het antwoord, dat de inhoud van dit telegram het Dr. Geelkerken te meer onmogelijk maakte aan het verzoek om de verklaring te onderbreken te voldoen.

We spreken er nu maar niet verder over, dat Dr. Geelkerken meende de Synode een opmerking te mogen maken over het niet collationeren van haar tele-gram en dat hij in zijn antwoord twee dingen samen-nam, die in het bericht der Synode gescheiden voor-kwamen.

Van de Bouwman is in de „Leidsche Kerkbode“ deze opmerking:

De Synode nam eenstemmig hare besluiten. Dat zegt in dezen veel.

Vooral ook als we er op letten, dat er in de Synode zitting hadden mannen, die met bijzondere vriendschapsbanden aan Dr. G. verbonden waren.

En in hetzelfde orgaan zegt de Broekstra, citerend de uitspraak van dr. G.:

„dat i voor ieder Gereformeerd geloovige onmo-gelijk was aan den wensch der Synode te voldoen“. De Synode werd daarvoor door Dr. G. als ongere-formeerd in den hoek gezet, terwijl ieder die i met haar eens is i etiket „ongereformeerd“ werd opge-plakt. En dat, terwijl de strijd tusschen de Synode der Geref. Kerken en Dr. G. ging over het gereformeerd zijn van Dr. G.

Indertijd, die het sterkst waarschuwen tegen de etiketten, plakken ze soms het gemakkelijkst. Niet-Gere-formeerd was eerst de synode. En sedert een paar dagen is dat negatieve opschrift vervangen door een positief: roomsch.

O Hefele!

Van de hand van de Bunting lezen we in de „Gelder-sche Kerkbode“:

Zal in Amsterdam-Zuid een nieuwe „reformatie“ worden ingeluid?

hij dan niet veroordeelen zonder liefde en weten-schappelijk geduld.

Ten slotte: op zijn hem zelf onteerende laste-ringen gaan we niet breed in.

Als Prof. B. teekent, dat het zoo bar gemakke-lijk is, onder Gereformeerden een eerepost te krij-gen, werpt hij met slijk op zijn eigen benoeming tot hoogleraar onder de Gereformeerden, die hem naar voren schoven eer de buitenwereld hem had ontdekt.

Angst voor den volkstroom zou de leiders drij-ven, hen „listig“ maken, hen drijven tot „huiche-larij“ en „machtswellust“? Maar dat mag iemand niet zeggen, van wien nog onlangs bleek, dat hij de Geref. pers niet volgde, toen het zijn roeping was; en die ook in dit laatste artikel nog toont, niet te benaderen het wezen der worsteling, waarom het in Assen ging.

En als Prof. B. zegt, dat de Synode den Bijbel belachelijk heeft gemaakt en dat daarin haar groote schande is, dan vreezen wij, dat hij niet heeft begrepen, dat zij zich opnieuw stelde onder de critiek, niet van de wijsheid der menschen, maar van de „dwaasheid der prediking“.

Wie dat doet, wordt nu eenmaal uitgelachen. Maar hij houdt over — en dat is zijn troost — hij houdt over 1 Corinth. 2. Daar staat, dat de wereld God niet gekend heeft door de filosofie, maar dat God bereid heeft aan wie hem liefhebben, wat in het hart niet is opgeklimmen (filosofie), wat het oog niet heeft gezien (de vakken van Prof. Buytendijk) en wat het oor niet heeft gehoord (de geschiedenis, maar dan een beetje verder opgehaald dan de periode van liever turksch dan paapsch).

Die mensch houdt over: de OPENBARING. Dat is: het bevel. Dat is: het spreken met gezag — naar onze bevattings en juist voor onze bevattings. En het is een der belachelijkheden van onzen tijd,

kerkelijk gezegd zien we van een dergelijke „her-forming“ weinig.

Een positief reformatorisch beginsel ontbreekt. Telkens wordt wel gezegd en geschreven, wat men niet wil, maar tot hiertoe bleef een positieve ver-keering van hetgeen men wel wil, achterwege.

Dr. van Es conformeert in de „Leenwarder Kerkbode“ zich geheel aan de besluitende synode en maant tot voorzichtigheid in de beoordeling. Hij schrijft over de Geelkerkens standpunt:

Zelfs yezekerde hij met allen nadruk, ook in deze zelfde brochure, dat hij geen „eigen exegese“ van Genesis 1—3 gaf en er ook geen had. Hij verdedigde alleen dus blijkbaar een voorloopig althans nog voor anderen de vrijheid om een eventuele andere op-vatting te mogen hebben. En daarin school juist het fatale. Was dr. Geelkerken met een andere op-vatting gekomen, dan had deze kunnen worden ge-toetst en men had kunnen onderzoeken, of en in hoeverre deze bepaalde door hem voorgedragen op-vatting toelaatbaar of te dragen zou zijn geweest.

Om zoo te zeggen: de deur was dan zelf nog op slot gebleven. De vraag was dan alleen geweest of Dr. Geelkerken ook met deze door hem voorge-dragen bepaalde meening nog kon worden binnen-gelaten of binnen blijven mocht. Nu hij in geheel for-meelen in algemeenen zin de vrijheid wilde zien gegund om over de bedoelde Schriftgedeelten, ja wie zou zeggen welke individuele opvattingen te mogen hebben, wilde hij dat ook de klink zelf van de deur zou gaan, zoodat aan allerlei willekeurige opvattingen gelegenheid zou worden gegeven om binnen te drin-gen. En dit kon en mocht de Synode toch niet toestaan. Had men werkelijk bezwaren tegen de his-torisch geworden opvatting, dan kon men die in-brengen. Maar geen willekeur. De klink mocht op de deur. Vooral in onzen tijd waarin zooveel valsehe Schriftbeschouwing de kracht van Gods Woord bedreigt.

En later dit:

Maar niemand die de besluiten der Synode leest, die tot schorsing leiden, zal kunnen ontkennen, dat zij van groote gepatigdheid getuigenis geven, en van een hartelijk pogen, om Dr. Geelkerken voor onze kerken te behouden en een scheuring te ver-komen. We durven dan ook met de grootste vrij-moedigheid uitspreken, dat de geest daarvan tot het laatste toe daarbij de overhand behield en de Synode, natuurlijk met handhaving der waarheid, iederen weg die ook voor Dr. Geelkerken tot een bevredigende oplossing had kunnen leiden, dankbaar zou zijn ingeslagen. Het doet ons leed, ook als onze meening te moeten uitspreken, dat daartoe van de zijde van Dr. G. nu juist niet veel tegemoetkoming is betoond.

Van Marnix is deze opmerking in „Gron. Kerkblad“:

Men vertelde mij, dat het rapport der kerkrecht-lijke commissie is bestudeerd door de juristen die Amsterdam-Zuid tot haar dienst had. Zij konden er bij wijze van spreken geen spel tusschen krijgen. Ik heb juristen van naam gesproken, die zouden nog nimmer zulk een vonnis te hebben gelezen, zoo fijn, zoo goed, zoo op alle punten overtuigend. Een meesterstuk.

Naiet realisme.

In „Het Vaderland“ schrijft J. J. Meyers:

De Synode kwam met geen ander gezichtspunt dan de Classe Amsterdam. Het naiet-realisme van de hoogste rechtbank bleek hetzelfde als dat der lagere. Maar deze wijsgeerige aanduiding voor een bepaalde wereldbeschouwing moet wel contrabande zijn voor kringen, waar de hoogste betrouwbaarheid in zake bepaalde feiten en hun mededeeling excelleert in het begrip: zintuigelijk waarneembaar.

dat een massa theologisch niet geschoolden staan te grinniken, als dit laatste van Kuypers, Bavink, een catechismus, een confessie, een Synode van Assen gezegd wordt, terwijl ze zeggen: Heere, ik dank U. — als hetzelfde licht, alleen in matter glansen, schijnt uit Zwitserland.

Barth, zeggen ze dan.

En ik doe graag mee.

Maar ik begin toch graag chez moi, als ik mijn bezit wil opmaken.

Prof. Buytendijk zegene het lot, dat hem niet riep tot rechter.

En hij werpe geen steenen op de bron, waaruit hijzelf gedronken heeft. Of, als hij het doet, dan zij iedere worp gedaan in Gods tegenwoordigheid. Dan wete hij, waar het om gaat.

Denk ik nog eens aan Madach, dan zeg ik:

De Synode bezag Dr. Geelkerken Adamitisch.

Maar Prof. Buytendijk bezag zoowel Dr. Geel-kerken als de Synode Luciferistisch.

Hij heeft geoordeeld, wat hij niet gepeild heeft. Hij heeft tusschen de Geref. leiders en hun volk een voor beiden compromitterend verband gelegd, zonder ooit getoond te hebben, dat hij de „leiders“ kent met die indringende liefde, die hij zelf zoo vaak als voorwaarde voor zuivere kennisneming gesteld heeft, en zonder ooit te hebben doen blijken dat hij met het Gereformeerde „volk“ heeft mee-geleefd of het begrijpt, ook in zijn gebreken.

Zijn eigen professoraat aan de V. U. getuigt tegen zijn artikel. En ik zeg deze dingen ongaarne; eens heb ik anders geschreven over Prof. Buytendijk en zijn werk.

K. S.

P.S. Mijn „Schets“ over Satan blijft voor dit artikel deze week weg.

insoverre-mende wijshe realisme“ een houding van dat wijsbegeer niet beh-

Van de No

Zoo bez-exegese, ma-rische werk-voor de ge-de van de doemen in geweest, w-lijke hof

Schrift als-naar vorm-volgt daan-ontvangt d-der med-d- doet dat d-dit standp-

Daarom-aantasten-in de bed-nade, die-l-ijdenis, toekomst.

Merkwaard-1 K (moder-

De leer- de Assen- Hangscheu- speeld. Zij- nief ten- ijk verlat- steek gege-

Kenner- de- teken zell- tijk e, dogm- besprekt, is- mogelijk; en- ijke wetens- sieren arbe- op een vast- tabilia.

Ten deele- die tegenov-

Een nie- en scherpe- zoowel v- schiedt, al- schiedt.

En was- beginsel?

De schrij- Waar is- ik zeg, n- formulere- van de el- strooming- pen een- prediking- pelen wat- na reeds- hij straks- voen, de- vole inner- stoken?

Een he- niemand- zonen van- tour dezo-

Al te be- deze over- aanslaan. W- hem als hi- „Nieuwe Co- grijk heeft- onderstaan-

Een die- groote vo- fessor. Be- der Waan-

Ja, ja, M- Maar is hij- voor een t- heeren, dat- zis begrave- heerd!). Ma- bruken, or- verwijten, d- wijsgeeren- heel, heet r- de gereform- het schimm- heid.

Nog e- De heere- kor, Vlietst- Amsterdam- ik hoop v- onder hun-

Met vo- opmerkin- „De Ref- vergader- Amsterda-

U hou- enkele j- met spar- hebben g- mentalite- gadering-

Zonder-